

та поступовому перекладу на українську мову найважливішої технічної літератури. Для цього формувались колективи науковців, які володіли французькою, німецькою та українською мовами. Поступово мали з'явитись і нові дослідження вже українською мовою. Після цього технічна освіта раз і назавжди мала стати українськомовною.

Загалом можна стверджувати, що існували плани поступово, впродовж кількох років цілковито перевести всю освіту на українську мову викладання. Мовами національних меншин мали залишитись лише невеличка частина початкових шкіл у районах, де переважна більшість населення була греками, поляками, євреями, німцями, циганами. Середня та вища освіта мали стати цілковито українськомовними.

Проте падіння Гетьманату й подальша окупація української території російськими більшовиками, російськими монархістами, поляками, румунами не дали провести заплановані реформи. Навпаки, розпочався новий виток русифікації, полонізації, румунізації української освіти. І тільки в сучасності, вже після початку російського вторгнення в 2014 р. освіта в Україні врешті стала українською.

Орест Цебенко (Львів)

УПРАВЛІНСЬКА СТРУКТУРА ТА ПРИНЦИПИ ДІЯЛЬНОСТІ УКРАЇНСЬКОГО ГОРОЖАНСЬКОГО КОМІТЕТУ

Після завершення Першої світової війни Галичина пережила глибоку соціальну кризу, масові втрати, поранені, полонені, діти-сироти, руйнування економіки, тощо. У цих умовах на початку грудня 1918 року створюється Український горожанський комітет (далі – УГК), який став відповіддю на соціальні проблеми, потреби, з яким стикалося населення Галичини та охоплював широкий спектр гуманітарної, соціальної та правової допомоги.

Варто зауважити, що УГК не був просто формою самоорганізації, ініціативою українського населення, а приклад інституційного волонтерства, мав чітку адміністративну, організаційну й управлінську структуру. Протягом останніх 12 років спостерігаємо активний розвиток волонтерства, який є відповіддю на сучасні кризи. Останніми роками він переріс в потужні громадські інституції, наприклад БФ «Повернися живим», ГО «Будуємо Україну Разом», тощо. Тож актуальність базується на дослідженні принципів управління та діяльності УГК, як успішного прикладу громадської гуманітарної інституції Галичини для сьогодення.

Головним документом, який регулював діяльність, структуру та принципи діяльності є Устав УГК, де міститься інформація про цілі, обсяг діяльності, територіальне охоплення, а також органи й інструменти управління УГК.

Як записано в уставі, головною ціллю й принципом діяльності комітету є достатньо широкою, це «матеріальна моральна санітарна і педагогічна допомога ... й своєю діяльністю обіймає цілий край Галичини». На основі даної цілі комітет мав 9 стратегічних завдань, описаних в Уставі. Його діяльність була багатогранною: медична, гуманітарна й правова підтримка інтернованих, ветеранів, полонених, біженців, людей з інвалідністю, дітей-сиріт, населення Гуцульщини, тощо. Усього діяло 16 секцій, що охоплювали різні соціальні групи та напрями допомоги

Статут УГК чітко закріплював три основні категорії членів:

Звичайні члени – ті, хто бере участь у зборах, має право голосу, може обирати й бути обраним.

Добродії – особи, які вносять значні пожертви на користь комітету, мають такі самі права, як звичайні члени.

Почесні члени – особи, які заслужили особливу подяку від українського народу або комітету. Мають дорадчий голос і певні представницькі функції.

Комітет мав багаторівневу ієрархічну структуру. Ця модель складалася з центрального комітету (Львів), окружних комітетів та місцевих комітетів.

Центральний комітет у Львові виконував роль вищого виконавчого та стратегічного органу. Він складався з таких частин:

1) Загальний Збір Членів. Це найвища влада Комітету. Склад Загального Збору включає всіх членів, включно з делегатами місцевих комітетів. Функціонально він є вищим наглядовим та законодавчим органом. Загальний Збір ухвалює рішення більшістю голосів або 2/3 голосів в деяких питаннях. До його виняткової компетенції входить обрання почесних членів, прийняття змін до Статуту, вибір ревізійної комісії та інші стратегічні завдання. Збори скликаються щорічно Великою Радою до Львова.

2) Велика Рада є найвищою виконавчою владою Комітету, складається з голови, 10 членів і 5 заступників. Вона відповідає за створення окружних і місцевих комітетів. Велика Рада приймає (або виключає) звичайних членів і членів-добродіїв, а також визначає висоту місячних внесків звичайних членів.

3) Мала Рада керує поточною діяльністю Комітету, зокрема секціями. У склад кожної із 16 секцій входить відпоручник Великої Ради та 2 інші особи Малої Ради, а також інші члени за затвердженням. Якщо секція не виконує своїх обов'язків, то має тимчасово замінити її Мала Рада. Також важливою функцією є управління зборами коштів та їх орудуванням на цілі УГК. Також Мала Рада має право знижувати розмір внесків незможним членам.

4) Контрольна комісія складається з 3-х членів, які вибираються на Загальному Зборі. Її роль є фінансовий аудит та перевірка усієї документації комітету. Така ж комісія існувала на рівні округів та на місцях.

5) Міровий суд складається з 2-х членів, яких кожна сторона спору вибирає по одному з-поміж членів Комітету. Він відповідає за вирішення всіх внутрішніх спорів, включно з окружними та місцевими осередками.

Нижчий рівень управління здійснювалося на рівні округів. Подібно до центрального комітету складався у своїй структурі з Загальних Зборів. До його складу входять члени окружного комітету та делегати від менших місцевих комітетів. Для правосильності рішень потрібна присутність 15 членів. Він відповідає за регіональну координацію, веде наради щодо переведення цілей Комітету у своєму окрузі, а також обирає Окружну Раду та Контрольну Комісію. Окружний Комітет може бути розв'язаний рішенням Малої Ради або власним Загальним Збором. Окружна рада – це виконавчий орган округу, складається з голови, 4 членів і 2 заступників. До її повноважень входить виконавча влада в окрузі, зокрема виконання доручень Малої Ради, збір членських вкладок в окрузі, є посередником між місцевими комітетами та Малою Радою, має обов'язок доглядати, щоб місцеві комітети не переступили цілей Комітету.

Місцевий рівень представлений 44 місцевими осередками, відповідав за безпосередній контакт із бенефіціарами та оперативну реалізацію статутних завдань. Також, як і на рівні округів, управління здійснювалося через загальні збори (мінімум 10 членів) та місцеві ради (складається з голови, 3 членів і 1 заступника).

На основі системи управління УГК можна виділити такі ключові принципи його діяльності:

Гнучкість. Мала Рада мала право знижувати або звільняти від сплати внесків незаможних членів. Оперативне скликання зборів: Велика Рада мала право скликати надзвичайні Загальні Збори до Львова або іншої місцевості в міру потреби, а була зобов'язана це робити на запит (1/4) звичайних членів. Це забезпечувало механізм швидкого скликання керівного органу.

Децентралізація. УГК мав децентралізовану структуру, це мережа з 45 осередків на рівні Східної Галичини.

Диверсифікація фінансування. Комітет не покладався на єдине джерело доходу, а використовував різні способи отримання фінансування, зокрема: регулярні місячні внески від звичайних членів, організація офіційних зборів коштів серед населення, спадщина на користь Комітету, пожертви місцевих благодійників (добродії), пожертви української діаспори, національні фінансові й кооперативні установи та Греко-католицька церква.

Ще важливим принципом є прозорість й підзвітність, як вже згадувалося в структурі УГК була Контрольна Комісія, яка мала перед кожним засіданням робити перевірку, аудит документів та фінансів.

Однією з найбільш стратегічно важливих принципів комітету є ризик менеджмент. Розуміючи загрозу ліквідації в умовах польської окупації, секції УГК були організовані настільки ефективно і професійно, що вони стали підґрунтям для створення незалежних фахових товариств, як: «Союз українських адвокатів» та «Українське товариство допомоги інвалідам». Це забезпечувало продовження функцій УГК після її ліквідації. Те саме стосується фінансової справи: в Уставі прописано що майно переходить на «Українське Товариство охорони дітей і опіки над молоддю у Львові», а якщо не існуватиме, то на «Товариство «Просвіта» у Львові».

Загалом УГК це про високий рівень бюрократичної організації й чітку дисципліну. Структура членства і управління була складною трьохрівневою моделлю, але дієвою для сталої діяльності на допомогу населенню Галичини.

Тамара Галицька-Дідух (Івано-Франківськ)

ГАЛИЦЬКА СОЦІАЛІСТИЧНА РАДЯНСЬКА РЕСПУБЛІКА ТА ЇЇ РОЛЬ ЯК МАРІОНЕТКОВОЇ РАДЯНСЬКОЇ КВАЗІДЕРЖАВИ

Галицька Соціалістична Радянська Республіка (ГСРР), проголошена у липні 1920 р., є одним із найяскравіших прикладів радянської експансії на західноукраїнських землях у період Української національно-демократичної революції та радянсько-польської війни. Незважаючи на гучні декларації про встановлення радянської влади, ГСРР фактично функціонувала як маріонеткова квазідержава, створена Москвою і повністю залежна від політичної та військової підтримки РСФРР.

У лютому 1919 року виникла Комуністична партія більшовиків Галичини і Буковини, яка діяла як обласна структура КП(б)У. Її діяльність передувала створенню так званої галицької «державності», проголошеної лише в липні 1920 року. КПСГ активно виступала проти уряду ЗУНР, прагнучи встановити владу рад за зразком радянської Росії.

У березні 1919 року уряд у Петрограді намагався домовитися з керівництвом ЗУНР про створення «коридору» для проходження Червоної армії з метою підтримки угорського радянського режиму Бели Куна. Як зазначив член Реввійськради XIII армії Г. П'ятаков, через територію Галичини планувалося налагодити зв'язок із радянською Угорщиною.

26 лютого 1920 року в Москві при ЦК РКП(б) засновано Галицьке бюро (Галбюро), головним завданням якого стало ведення обліку вихідців із